

CAZUL PIERRE RONSARD

Pierre Ronsard a devenit un caz de dezbatere internațională în legătură cu originea sa. Nenumărați cercetători de toate națiile și calibrele au încercat să deslușească sensul afirmației marelui poet renascentist privitor la originea familiei sale, pe care ilustrul poet o plasa, potrivit *Elegiei a XVI-a (Elegie à Remi Belleau)*, în ținutul friguros, boreal de la Dunăre, acolo unde Dunărea se învecinează cu Tracia, „plus bas que la Hongrie”. Pe unii i-a derutat invocarea vecinătății Ungariei, drept care i-au plasat originea undeva în Moravia (Du Perron); alți biografi au trimis en passant la un ținut maghiar (P. Villey, G. Cohen, Sainte-Beuve). Cei mai mulți au susținut însă originea românească a strălucitului poet și au făcut trimitere chiar la un strămoș al său de pe aceste meleaguri, care s-ar fi numit **Mărăcine** și ar fi ocupat funcția de ban (evident al Craiovei). Astfel, în prefața pe care A. Ubicini a scris-o pentru versiunea franceză a *Baladelor* lui Vasile Alecsandri (Ballades et Chants Populaires de la Roumanie (Principautes Danubiennes), recueillis par Basile Alecsandri, Editura „Dentu”, Paris, 1855), acesta afirma fără ezitare: „Statornicit în Franța, el își traduse literalmente numele și titlul părintesc și schimbă **Bano** în **Marchiz** și **Mărăcine** (**Ronces au Ronciere**) în **Ronsard**...”. De aici, o întreagă pleiadă de cercetători ai vieții și operei sale care vor susține originea daco-română a poetului *Pleiadelor*, între care G. Bizos, de la Grenoble, Claude Binet (în lucrarea sa *La vie de Pierre Ronsard*), Saint-Venand, Roger Sorg, P. Longnon, P. Bezard, A. de Rocheambeau, Critton ș.a. În discuția asupra originii sale, s-au amestecat și numeroase condeie românești, unele pro, altele contra, dar toate pătrunse de zelul de a elucida, pe cât posibil cât mai exact, misterul originii celebrului poet. Astfel, Charles Drouhet, titularul catedrei de Limba și literatura franceză de la Universitatea din București, cunoscut și prin studiile sale rigurose comparatiste, a susținut că, întrucât continuitatea neamului Ronsard în Franța poate fi urmărită până în secolul al XI-lea, atribuirea originii sale orientale era mai degrabă o extravagantă, un fel de licență poetică menită a-l apropia de țara lui Orfeu, celebrul poet al antichității traco-grecești, ca astfel să poată revendica pentru sine titulatura de „Orfeu galic”. I-a replicat cu argumente, la fel de demne de luat în seamă, Radu Coculescu, apoi Nicolae Iorga, Mircea Eliade și, în sfârșit, Barbu Brezeanu. Aceștia din urmă au susținut cu toții teoria originii române a lui Ronsard, pe baza faptului că un strămoș de-al său, Baldouin Ronsard (de Flandra), ar fi participat la cruciade și că s-a stabilit temporar pe meleaguri olteneste. Poate aici să fi avut un fiu, care, ulterior s-a întors în Franța, spre a-și revendica domeniul și moștenirea părintească, sau poate să fi fost doar o trecere pasageră prin aceste locuri, unde, pentru calitățile sale

de luptător, să i se fi oferit funcția de ban al Severinului, lucru care ar motiva invocarea Dunării și apropierea pământului trac de către descendentul său, poetul. Cert e că Nicolae Iorga, care era un bun istoric al cruciadelor, a venit cu argumente istorice interesante într-un articol publicat în „La Muse française” din 1924, articol reprodus apoi în întregime, în versiune românească, de către ziarul „Neamul românesc”. Istoricul insistă aici asupra politicii franceze în Orient, țară interesată, mai ales de la Francisc I încoace, să revendice o succesiune în Valahia sau să pună la cale proiecte matrimoniale pentru unii principii locali (principele Ioan Zapolya al Transilvaniei); sau să sprijine la domnie o serie de principii valahi pribegi, cum a fost cazul și cu Petru Cercel. Acest lucru se făcea și în numele politicii orientale a dinastiei angevine din Ungaria sau a ramurii italiene a familiei Ronsard (există o ramură Ronsard din Parma), context în care o afirmație ca aceea a lui Pierre Ronsard putea să înfierbânte și mai mult mințile susținătorilor unei astfel de politici.

Ulterior, în timpul lui Alecsandri, tot o astfel de cauză politică a stat la baza resuscitării legendei, deoarece, susținea N. Iorga, „trebuie să se țină socoteală că acestea se petreceau în epoca de «La Guezia» de Merimée și că exista interesul să se întrețină sentimentul de prietenie pentru români, a căror cauză cerea, chiar după tratatul și convenția din Paris, să fie pledată în Franța”.

Ori care ar fi fost motivele, trebuie să subliniem însă cu putere că nu noi, românii, am inventat această legendă și că, chiar dacă opțiunea lui Ronsard ne-a favorizat, punctul ei de plecare nu e românesc, ci curat francez. În familia lui Ronsard trebuie să se fi păstrat o astfel de „istorie”, altfel poetul nu și-ar fi permis s-o inventeze, când toate celelalte date furnizate de elegia sa sunt rigurose exacte din punct de vedere biografic-istoric. Dacă un strămoș al său n-ar fi hălăduit prin aceste ținuturi, în căutare de glorie și de averi, nepotul acestuia, poetul, n-ar fi vorbit despre ținutul de la Dunăre, unde un strămoș al său ar fi dispus de proprietăți și de titluri nobiliare, unele asemănări dintre armologia familiei și a unor boieri români din zona Galați-Vaslui fiind de asemenea adusă în discuție de către N. Iorga și de alți comentatori. Dar, spre a edifica mai limpede cititorul cu afirmațiile lui Ronsard, lăsăm să curgă chiar paginile incriminate din *Elegia* sa:

„Or quant a mon ascetre, il a tiré sa trace
D’où la glace Danube est voisin de la Trace
Plus bas que la Hongrie, en une froide part
Est un seigneur nomme le marquis de Ronsard
Riche d’or et de gens, de villes et de terre.
Un de ses fils puisnez assamble hazardeaux
Et quittant son pays, faict capitaine d’eux
Traversa la Borgogne et la basse Champagne,

Et hardy vint lors avoit'guerre en contra les Anglois.
 Il s'employa si bien au service de la France
 Que le Roy lui donna des biens a suffisance
 Sur les rives du Loir; puis, de tout oubliant
 Freres, pere et pays, francois se mariant
 Engendra des ayeux dont est sorty le pere
 Par qui premier je vy ceste lumiere“.

Redăm în continuare textul în traducerea lui Barbu Brezeanu, din Revista Fundațiilor Regale:

Străbunul coboară spița din vremuri de ceață
 Acolo unde Dunărea prin Tracia îngheață.
 De unguri mai la vale, sta în țări vecine
 Boierul numit Banul Mărăcine.
 Stăpân peste aur, holde și orașe
 Al lui, un fiu mai mic, adună pâlcuri ostașe
 Și părăsind glia, ales în fruntea lor,
 Străbătu ungurimea și țara nemților
 Străbătu Burgundia și țara Franciei mai jos
 Și lui Filip Valois duse al său prinoc,
 Care tocmai purtând război cu neamul englez
 Primi solia în slujba steagului francez
 Și-o răsplăti cu bunuri peste trebuință
 Pe-al Loirei tărâm; în bună credință,
 Uitând de tot, frați, părinți și țară,
 Cel ce mi-a fost bunic, aicea se-nsoară
 Zămislind un fiu din care viața mea coboară“.

În articolul său publicat în 1936, sub titlul **Ronsard sau Mărăcine?** (unde dă și traducerea de mai sus), Barbu Brezeanu nu discută numai opiniile legate de obârșia poetului francez (se vorbește și de un document păstrat la Biblioteca Națională Franceză), care atestă faptul că un strămoș al său, pe nume Baudoin Ronsard, ar fi luptat și trăit prin aceste locuri (fie în zona românilor sud-dunăreni a lui Asan și Petru de la Târnovo, fie în Banatul Severinului, aflat pe atunci sub suzeranitate maghiară), împrejurare în care fiul banului, atunci când situația militară din Franța a devenit critică, s-a arătat vrednic să-i dea ajutor, punându-se în fața unei cete de războinici (unii vorbesc de 500 de călări) și pornind-o spre țara de obârșie. Cert e că acesta a traversat Ungaria și sudul Germaniei, spre a ajunge în țara de origine a tatălui, dar și faptul că poetul avea cunoștințe multiple despre regiunile de la Dunăre, pe care le-a evocat și în alte poezii. Se menționează astfel mai multe poezii din volumele II, III și IV ale operei acestuia, în care se descriu țărmuri ale Dunării și Pontului Euxin. Sunt pagini în care se vorbește despre „Transilvania“, „munții Carpați“, despre „geți“ și „sciti“, despre „împăratul Traian“, dovedind astfel o preocupare mai intensă din partea lui Ronsard de a se familiariza cu istoria și geografia locurilor. Pagini dunărene apar descrise și în cunoscuta lui epopee, **Franciada**, cum ar fi:

„Puis approchant du grand Danube large
 Qui par sept huiz en mer se decharge,
 Viendras a l'isle a laquelle les Pins
 Donnet le nom: la scauras tes destins
 L'un apres l'autre, hoste de la riviere
 De qui la corne est si brave et si fiere.
 Ce fleuve ayant sur la teste un rouzseau,
 Et sons l'aisselle un vas remply d'eau.
 Et du menton versant une fontaine

Tu dira tout d'une bouche certaine“.

O altă poezie, scrisă în alt metru și cu un ritm vioi, îi evocă cercetătorului „înfățișarea unor poezii din folclorul național“ (B. Brezeanu).

„Maclon amy des Muses,
 En la musique expert
 Pour-neant tu t'amuses
 Le temps en vain se pert
 Menant un dueil couvert.
 Il vaut mieux que tu jettes
 La soigneusses sages
 Qui ton coeur vont grevant
 Aux Scytes et aux Getes
 A l'abandon du vent“.

Povestea banului Mărăcine a intrat și în atenția lui Vasile Alecsandri, care a făcut din ea o baladă demnă de toată atenția. Sub titlul **Banul Mărăcine**, ea a fost inclusă în ciclul **Mărgăritărele**, dar n-a fost reținută de poet în selecția pe care a făcut-o spre a fi tradusă în limba franceză. În versuri melodioase și concise, ne este relatată pe scurt povestea mezinului voinic boieresc, care, hotărându-se să plece în ajutorul oștilor regelui Franței, aflat pe atunci în luptă cu englezii, provoacă durere printre localnici: „La Craiova ninge, plouă / Ei duc „vulturul României“ cusut pe steagul lor, convinși fiind că ajutorul dat de ei acum se va întoarce în timp, îndărăt: „Unde merg așa mereu? / Ei se duc la vijelie / Căci au tainică solie / De-a sădi în viitor / Libertatea țării lor“. Ajuns la Paris, tânărul comandant se prezintă la curte, unde face dintr-o dată o impresie deosebită: „Ce voiești? regele-ntreabă / Sunt român de la Carpați / Și-aduc cincizeci de bărbați / Ce sunt gata, ca și mine, / De-a muri toți pentru tine / Apărând cu brațul lor / Franța și al ei onor“. El explică, în continuare, cum a ajuns să pornească la drum: „Tara mea cu blânde șoapte / Mi-a zis tainic într-o noapte / «Mergi copile înarmat / La apusul depărtat. / Mergi de varsă al tău sânge / Pentru Franța ce plânge / Căci și ea pe viitor / Ți-a veni în ajutor»“. Ideea de într-ajutorare, de prietenie, domină înțelesul faptelor tânărului căpitan, care, odată întors victorios din luptă, este răsplătit de regele Franței, după obiceiul locului, ridicându-l la rangul de marchiz: „Ține spada mea în dar / Brav marchize de Ronsar!“.

Legenda banului Mărăcine a fost dramatizată în epocă și de V.A. Urechia și jucată cu succes pe scena Teatrului Național, în februarie 1872. Drama istorică a lui V.A. Urechia urmează de aproape linia narativă din balada lui V. Alecsandri, V.A. Urechia fiind de părere că ideea culegerii de produse populare ar fi adus-o Alecsandri din Franța: „La noi, românii, scrie el, *folcloristica* cred că se nascu sub influința încercărilor din Franța ale lui Salvandy și Forroul. Dacă cronicile noastre vechi ne amintesc despre o seamă de scrieri populare, opere ale fanteziei, nu este mai puțin adevărat că numai după întoarcerea din Franța a d-lui V. Alecsandri se începe culegerea de cântece, balade populare etc.“.

Cât a stat în Franța, V. Alecsandri a legat numeroase prietenii literare, soldate, în multe cazuri, cu o serie de poezii dedicate, cum ar fi cele închinat lui W.Ch. Bonaparte Wyse, lui Louis Romieux, A.de Lamartine,

Mistral, A. Roque-Ferrier. Acestuia din urmă îi închină poezia **Ronsard la Tuluza**, semn că poetul **Pleiadelor** îl interesa de aproape. Iată poezia: „Ronsard, al regilor poet, / Și al poezilor jun rege, / Din al Parnasului boschet / Vroia noi lauri a culege.// El spune-n limba cea divină, / Cum, pe când Franța era-n valuri, / Străbunu-i, banul Mărăcine, / Născut pe-al Dunărei verzi maluri, / Veni pe-un zmeu călare / S-ajute-n lupta mare / L-a Franței liberare“.

Se accentuează cu acest prilej prietenia și frăția dintre cele două popoare, într-ajutorarea la greu. Legenda originii românești a lui Ronsard devine astfel un moment important al relațiilor dintre cele două popoare. Mai mult, legenda în cauză devine subiect de roman pentru scriitorul francez Rouet de Ceresnes, care publică în 1911 romanul **Le chevalier de Ronsard et Bane Maratchine**. Autorul lui reia legenda obârșiei românești a lui Pierre Ronsard și o transpune într-o palpitantă acțiune cu caracter istoric, insistând pe faptele de arme ale cavalerului francez și ale tovarășilor săi de arme, Conon de Bethune și baronul Baux, amândoi rămași pe pământ moldav, dimpreună cu comandantul lor, unde au dat naștere familiei boierești Balș, cunoscută și cu apelativul nobil „de Bachellerie“. Plecat de acasă în 1302, împreună cu aceștia, cavalerul de Ronsard se oprește mai întâi la Venetia, care se implicase în războaiele din Orient ale Imperiului Bizantin. Pe corăbiile acesteia, cavalerii francezi ajung la Constantinopole și participă la răsturnarea de pe tron a lui Alexis comnenul, pentru a-l înscăuna în loc pe Isaac comnen, cu care ajunseră la o înțelegere avantajoasă. Ajuns pe tron, acesta își uită făgăduielile, drept pentru care cruciații francezi îl detronează și îl decretează împărat pe Baldouin de Flandra. Sunt atacați însă de bulgarii conduși de Ioniță Asan, ceea ce atrage o expediție de pedepsire în regiune. Odată ajuns în ținuturile de la Dunăre, cavalerul de Ronsard îndrăgește atât de mult locul, încât hotărăște să rămână aici, ridicând împreună

cu cavalerii săi cetatea Craiovei. Resping de aici atacul bulgarilor, iar Ronsard este proclamat ban al Craiovei, căsătorindu-se cu fata lui Radu Basarab, domnul Țării Românești și primind din partea acestuia moșia de la Mărăcini, fapt care-i va aduce numele de Banul Mărăcine. Continuă să păstreze legăturile cu Franța și, în 1320, când izbucnesc ostilitățile dintre francezi și englezi, el decide să plece în ajutor, în fruntea unei cete de o sută de ostași olteni. Distingându-se în luptă, Filip de Valois îi acordă mari onoruri, îl ridică la rangul de marchiz și-i dăruie castelul de la Vendomois, rugându-l să rămână pentru totdeauna aici și să nu se reîntoarcă la Dunăre. Ceea ce s-a și întâmplat.

Avem de-a face cu un roman care întemeiază un mit: mitul prieteniei dintre România și Franța. Mitul acesta, care a primit diverse întruchipări, poate fi asemuit până la un punct cu acela creat de Bram Stoker cu Dracula. Amândouă sunt mituri moderne, bazate pe o tradiție medievală. Dar în timp ce la Bram Stoker avem de-a face cu un mit blasfemator, distructiv, aici ne întâmpină un mit creator, fortifiant, care se bazează pe încredere și pe acțiune colectivă. Intuind cu perspicacitate rădăcinile fondului latin, care leagă cele două popoare, Pierre Ronsard s-a dovedit a fi un strălucit reprezentant al latinității, un geniu splendid al acesteia. Motivul sentimental al înfrățirii cu Franța, motiv care prinde ca într-un arc voltaic capetele lui cele mai îndepărtate, reprezentând Estul și Vestul, își dobândește prin romanul lui Rouet de Ceresnes întruchipări narative fantasmatiche dintre cele mai pilduitoare. Forța lor reverberează până la noi sub forma unor multiple relaționări, pe care mitul Franței prietene le stimulează prin timp.

Pierre Ronsard s-a bucurat în cultura și literatura română de o resuscitare permanentă. Așa cum ne arată Mircea Eliade, într-unul din documentatele sale articole din „Universul literar“, I. Dumitrescu ar fi ținut în 1914, la Ateneu, o conferință pe această temă, avansând teza originii bârlădene a lui Pierre Ronsard, pe baza asemănării dintre stemele republicii ?? bârlădene și cea a familiei de Ronsard. În anul următor, Al. Răsmeniță ar fi scris un studiu pe această temă, studiu care ne-a fost inaccesibil de consultat în actualele împrejurări. Mircea Eliade merge însă mai departe și preconizează apropieri denominative între numele familiei Ronsard și localitatea Râmnicu Sărat, mutând, la fel ca N. Iorga (care sugera o origine dobrogeană a poetului), mai la răsărit ținutul de origine, care l-ar fi făcut celebru pe marchizul de Ronsard, în sensul că numele prescurtat al localității „Rom-Sart“ ar trimite exact acolo unde trebuie. El invocă în sprijinul teoriei sale faptul că rădăcina numelui „ronce“ este imposibil de derivat în limba franceză din latină, deoarece **c** în limba franceză nu se poate transforma în **s**, forma obișnuită a numelui poetului fiind aceea de **Ronsar**. Concluzia intervenției sale în ceea ce privește legenda sau mitul lui Ronsard este una cât se poate de valabilă: „Dacă ipoteza tinerească și înflăcărată a lui Alecsandri nu mai găsește încrederea, valoarea literară nu-i scade cu nimic și acel Ban Mărăcine va rămâne mereu ca un viu simbol al geniului Țării Românești“. Lucru la care noi subscriem cu toată convingerea.

Claude Monet – **Water Lilies**